

De nucleaire deal met Iran

Hebben de economische sancties gewerkt?

Bachelorscriptie

Auteur: F.R.P.M. Harms

Studentnummer: 1436945

E-mailadres: f.r.p.m.harms@umail.leidenuniv.nl

Instelling: Universiteit Leiden

Opleiding: Internationale Betrekkingen en Organisaties

Begeleider: Prof.dr. G.A. Irwin

Aantal woorden: 7999

Plaats en datum: Leiden, 09-06-2016

Inleiding

In 2015 hebben de leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) na jaren van onderhandelen eindelijk een deal met Iran gesloten, waarmee de mogelijkheid voor het land om nucleaire wapens te ontwikkelen, sterk beperkt is. Om dit doel te bereiken, zijn er sinds 2005 vele sancties aan Iran opgelegd door de Verenigde Staten, de Europese Unie, en de VN. Zo is de import en export van Iran flink aan banden gelegd en zijn er zware financiële sancties opgelegd. Gezamenlijk maakten deze sancties het voor Iran zeer moeilijk om handel te drijven en dit had dan ook een zware impact op de Iraanse economie. Het lijkt er dus op dat de impact van de sancties er toe hebben geleid dat de Iraanse leiders toegegeven hebben aan de eisen van de VN. Of dat inderdaad het geval is, zal hier onderzocht worden. Meer specifiek zal er onderzocht worden welke factoren invloed hebben gehad op de nucleaire deal tussen Iran en de VN en of die factoren ervoor hebben gezorgd dat er een akkoord is gesloten, of dat ze een akkoord juist hebben tegengewerkt. De onderzoeksvraag luidt dan ook: Hebben de economische sancties tegen Iran bijgedragen aan het bereiken van de nucleaire deal?

In dit onderzoek zullen sancties als succesvol worden beschouwd als de doelen ervan ten minste gedeeltelijk behaald zijn en als de sancties hier een aanzienlijke bijdrage aan hebben geleverd. Dit sluit aan bij de definitie van succes van Hufbauer, Schott, Elliot en Oegg (2007, p. 49), hierna HSE genoemd. Het doel van dit onderzoek is om het tweede component van deze definitie te beantwoorden. De onderzoeksvraag gaat immers over de bijdrage die de sancties hebben geleverd. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, zal het eerste component van de definitie echter ook behandeld moeten worden.

Het eerste component zal onderzocht worden door een overzicht te geven van de sancties die tegen Iran zijn opgelegd, met welk doel, en of dat doel bereikt is met de nucleaire deal. De meeste sancties die sinds 2006 opgelegd zijn (het jaar dat er voor het eerst sancties werden opgelegd aan Iran in VN verband), hadden als doel Iran te laten stoppen met het nucleaire programma. Er zijn echter ook sancties opgelegd met als doel de mensenrechten in Iran te bevorderen of als reactie op het sponsoren van terrorisme door Iran. In dit onderzoek zal er niet gekeken worden of deze laatste twee doelen behaald zijn, enkel de doelen met betrekking tot het nucleaire programma van Iran.

Het tweede component van de definitie van succesvolle sancties zal onderzocht worden door uiteen te zetten welke van de factoren die genoemd worden in de literatuur over sancties in het algemeen van invloed zijn geweest op deze sanctie episode. Dit zal gedaan worden door te kijken welke factoren genoemd worden in de literatuur over de sancties tegen Iran en over de nucleaire deal. Aan de hand van deze literatuur zal vervolgens per factor geanalyseerd worden wat voor een bijdrage deze factoren hebben geleverd aan het succes dan wel falen van de sancties. Zo kunnen bepaalde factoren ervoor hebben gezorgd dat Iran aan de onderhandelingstafel is gaan zitten, terwijl andere de effectiviteit van de sancties wellicht tegen hebben gewerkt.

Achtergrond

In 2003 werd duidelijk dat Iran bezig was met de ontwikkeling van een nucleaire wapen. In hetzelfde jaar legde de VS de eerste sancties op aan zes bedrijven voor het illegaal verkopen van technologie voor nucleaire ontwikkeling aan Iran. Op 18 december tekende Iran het *Additional Protocol* van het Internationaal Atoomagentschap (IAEA), waarmee het agentschap kan controleren of Iran zich aan internationale afspraken betreffende nucleaire ontwikkeling houdt. In september 2004 kondigde het land echter aan de verrijking van uranium weer op te starten (Albright & Stricker, 2015). Een half jaar later werd Iran een deal aangeboden door de VS en de EU, waarmee het land zou moeten stoppen met zijn nucleaire activiteiten in ruil voor onder meer een mogelijkheid tot lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) (Jentleson, 2007, p. 9). Iran weigerde dit aanbod. De EU was hiervoor vrij terughoudend om zich uit te spreken tegen de nucleaire activiteiten van Iran, maar verhardde zijn positie nu en zei zich geen andere keuze te laten dan Iran door te verwijzen naar de VN Veiligheidsraad als Iran samenwerking zou blijven weigeren (Jacobsen, 2008, p. 70).

Met de aankondiging van de EU om in de zomer van 2005 met een nieuw aanbod voor een akkoord te komen, zei Iran toe de uraniumverrijking tot die tijd te staken. Deze onderhandelingen liepen echter op niets uit, waarna Iran zijn uraniumverrijking weer opstartte. Dit was de aanleiding voor de IAEA om Iran officieel naar de VN Veiligheidsraad te verwijzen (Starr, 2015). In de tussentijd heeft de VS unilateraal sancties opgelegd. Het Amerikaanse Ministerie van Financiën had de leiding over de *smart*

sanctions. Dit zijn gerichte, in dit geval financiële, sancties tegen specifieke personen binnen het regime. Met *Executive Order* 13382, uitgevaardigd in juni 2005, werden meer dan 20 sleutelfiguren van de nucleaire en ballistische raketten programma's binnen het Iraanse regime gesanctioneerd. Vele internationale financiële instituties begonnen hierop hun handelspraktijken met deze entiteiten te reduceren, zodat zowel het drijven van handel als financiële transacties bemoeilijk werden (Jacobsen, 2008, p. 71).

Op 31 Juli 2006 werd Resolutie 1696 aangenomen door de Veiligheidsraad, waarin er werd gedreigd met sancties als Iran zijn nucleaire programma niet zou staken. De IAEA kwam in de daaropvolgende maanden tot de conclusie dat Iran ermee door was gegaan en dit gaf de Veiligheidsraad de aanleiding voor het daadwerkelijk opleggen van sancties met Resolutie 1737. De sancties verbieden import en export van materialen en technologie wat nodig is voor uraniumverrijking en opwerking, en voor ballistische raketten. Het doel van deze en komende resoluties is drievoudig: Iran over te halen om te stoppen met uraniumverrijking, IAEA inspecties mogelijk te maken, en om met Iran te onderhandelen om tot een akkoord te komen. In 2007 en 2008 volgden nog twee resoluties (1747 en 1803) waarmee Iran onder meer verboden werd wapens te exporteren en Iraanse banken en financiële activiteiten streng werden gecontroleerd (Starr, 2015).

Al deze resoluties en sancties leidden er niet toe dat Iran zijn nucleaire programma staakte en de Iraanse leiders maakten keer op keer duidelijk dat het doel van het programma enkel het opwekken van nucleaire energie voor vreedzame doeleinden is (Ataev, 2013, p. 23). Dit leidde uiteindelijk tot de vierde ronde van sancties met Resolutie 1929 in juni 2010. Hiermee werd het grootste sanctiepakket tot dan toe opgelegd. De verkoop van wapens aan Iran werd verboden; activa van Iraanse leiders werden bevroren; activiteiten met betrekking tot ballistische raketten werden verboden voor Iran; vracht dat in en uit Iran gaat werd vanaf dat moment streng gecontroleerd op nucleaire materialen en technologie; en relaties met Iraanse banken werden vrijwel volledig opgeschort (Council on Foreign Relations, 2010).

In dezelfde periode legden de VS en de EU ook eigen sancties op. In de VS werd de *Comprehensive Iran Sanctions, Accountability and Divestment Act (CISADA)* aangenomen, waarmee gesanctioneerde bedrijven en personen die zich niet aan de afspraken van de VN resoluties hielden, vervolgd konden worden (Ataev, 2013, pp. 17-18).

De EU beperkte met haar sancties vooral handel en transport tussen de EU en Iran, met name in de energiesector (Castle, 2010).

In 2012 vonden er weer onderhandelingen plaats tussen de P5+1 (de permanente leden van de VN Veiligheidsraad plus Duitsland) en Iran. Deze liepen opnieuw op niets uit. De P5+1 wilden dat Iran zou stoppen met de productie van hoogverrijkt uranium. Iran daarentegen wilde een versoepeling van de sancties en erkenning van zijn recht op verrijking van uranium (Sinha & Beachy, 2015). De EU reageerde op deze mislukking met een olie-embargo tegen Iran, een zware maatregel voor de Iraanse economie. Begin 2013 bleek namelijk dat de Iraanse olie-export met zo'n 40% was gedaald (Sinha & Beachy, 2015). Meer unilaterale sancties werden opgelegd vanuit de VS met het tekenen van de *Iran Threat Reduction and Syrian Human Rights Act* van 2012. Hiermee werden transacties tussen Amerikaanse en Iraanse bedrijven verboden en werden de sancties gericht tegen de Iraanse olie- en gassector aanzienlijk versterkt (Ataev, 2013, p. 20).

De VS versterkte eind 2012 en begin 2013 nog meerdere malen de sancties, terwijl de Iraanse Rial zeer snel zijn waarde verloor door een gebrek aan vertrouwen in de munt als gevolg van de sancties. Begin 2013 was Iran volgens de Amerikaanse president Obama ongeveer een jaar verwijderd van het verkrijgen van een nucleair wapen (Sinha & Beachy, 2015). In juni van dat jaar werd Hassan Rouhani gekozen als nieuwe president van Iran. Hij werd gezien als iemand die meer open staat voor toenadering tot het Westen en de verwachting was dan ook dat constructievere onderhandelingen zouden volgen. Rouhani was hiervoor als diplomaat sterk betrokken bij onderhandelingen in 2003 waarbij Iran akkoord ging met een tijdelijke opschorting van zijn uraniumverrijking en een van de campagnepunten van Rouhani was dat hij wilde toewerken naar een deal met de VN (Macaluso, 2014, p. 19).

In september 2013 vond er voor het eerst sinds 1979 een direct gesprek plaats tussen de VS en Iran en in oktober van dat jaar werd er onderhandeld in Genève, waarbij Iran akkoord ging met het beperkt toelaten van inspecties door de IAEA. Belangrijker nog zei Iran toe zijn nucleaire programma voor zes maanden op te schorten om tot een akkoord te komen, wat gepaard ging met een gedeeltelijke opheffing van de sancties. De *Joint Plan of Action* (JPA), zoals dit akkoord officieel heet, was een tijdelijk akkoord en werd nog twee maal verlengd tot november 2014 en juli 2015. Het lukte de partijen niet om tot een definitief

akkoord te komen vanwege meningsverschillen over de vraag of Iran zijn hele nucleaire infrastructuur zou moeten ontmantelen (Sinha & Beachy, 2015).

Op 2 april 2015 werd er toch een voorlopig akkoord bereikt, het *Iran Nuclear Deal Framework*, en op 14 juli van dat jaar een definitief akkoord, de *Joint Comprehensive Plan of Action* (JCPOA), ofwel de Iran Deal. Met deze deal zou Iran stoppen met het verrijken van het type uranium wat gebruikt kan worden voor de ontwikkeling van een nucleair wapen en zou het alleen zeer laagverrijkt uranium ontwikkelen. Ook zou het land veel centrifuges sluiten en IAEA inspecties toelaten. In ruil voor deze concessies zou een aanzienlijk deel van de sancties door de VN, VS en EU opgeheven worden (Laub, 2015). Op 16 januari 2016 is de deal officieel geïmplementeerd (BBC News, 2016).

Zijn de doelen van de sancties bereikt?

De sancties van de VN die vanaf 2006 met Resolutie 1696 zijn opgelegd, hadden drie doelen. Ten eerste was het doel de verrijking van uranium door Iran te beperken (VN Veiligheidsraad, 2006). Dit is een belangrijk ingrediënt voor een nucleair wapen en Iran kon de IAEA er niet van overtuigen dat de uraniumverrijking enkel voor vreedzame doeleinden plaatsvond, te meer omdat hoogverrijkt uranium enkel gebruikt wordt voor de productie van een nucleair wapen, niet voor productie van nucleaire energie (Katzman & Kerr, 2016, p. 35). Deze activiteiten vonden plaats in faciliteiten die Iran niet bij de IAEA had opgegeven. Elk land moet zulke faciliteiten opgeven, zodat de organisatie precies weet waar en wat voor uranium er wordt verrijkt. Dit is ook de aanleiding voor het tweede doel van de sancties, namelijk Iran te dwingen inspecties door de IAEA toe te laten. De IAEA wil toegang tot alle faciliteiten waar mogelijk nucleair gerelateerde activiteiten plaatsvinden om illegale activiteiten te voorkomen en als die plaatsvinden, daar zo snel mogelijk van op de hoogte te zijn (VN Veiligheidsraad, 2006). Deze twee doelen zullen het derde (overkoepelende) doel, namelijk zorgen dat Iran stopt met zijn nucleaire programma waarmee een nucleair wapen gemaakt kan worden, mogelijk moeten maken.

Centraal voor Iran bij de onderhandelingen door de jaren heen was het verkrijgen van het recht op uraniumverrijking. Dit heeft het land met het akkoord niet gekregen, maar wel het recht op het bezit van nucleaire energie voor vreedzame doeleinden zoals geformuleerd in het non-proliferatieverdrag (Katzman & Kerr, 2016). Iran mag wel zijn

uraniumverrijking capaciteiten behouden. Er mogen 5060 type IR-1 centrifuges behouden worden voor uraniumverrijking voor de komende tien jaar. Natanz is de enige locatie waar deze mogen staan en waar de komende vijftien jaar volgens het akkoord uranium mag worden verrijkt. Het is verboden om nieuwe faciliteiten te bouwen. De faciliteiten in Fordow zullen omgebouwd worden tot een faciliteit waar enkel onderzoek gedaan mag worden, er mag geen uranium meer worden verrijkt. De Arak reactor wordt ook omgebouwd en zal geen plutonium meer produceren wat voor een nucleair wapen gebruikt kan worden. Uranium dat vanaf nu verwerkt wordt, mag tot 3,67% verrijkt zijn. Dit is te laag om te gebruiken voor een nucleair wapen. De voorraad van laagverrijkt uranium zal voor vijftien jaar onder de 300 kilo moeten blijven. Iran zal uranium dat tussen 5-20% verrijkt is, verdunnen totdat het 3,67% is en een deel zal naar Rusland worden verscheept (Katzman & Kerr, 2016). Teheran wordt met het akkoord dus niet sterk beperkt in het verrijken van uranium, maar wel in het verrijken van het type dat nodig is voor de ontwikkeling van nucleaire wapens.

Het akkoord zorgt ervoor dat Iran meer IAEA inspecteurs moet toelaten. Zij zien toe op de uraniumverrijking, op de faciliteiten, en op de implementatie van het IAEA Additional Protocol door Iran. De centrifuges en gerelateerde infrastructuur zullen voor minstens vijftien jaar gemonitord worden en de inspecteurs is dagelijkse toegang tot de Natanz faciliteiten toegezegd. In het akkoord zijn ook bepalingen opgenomen die voorschrijven hoe de procedure verloopt als de IAEA het vermoeden heeft dat er op niet-opgegeven locaties in Iran illegale nucleaire activiteiten plaatsvinden. Eerst zal de IAEA om opheldering vragen. Als ze met het antwoord niet tevreden zijn, kunnen de inspecteurs om toegang vragen. Teheran kan daarop antwoorden door ‘alternatieve middelen om de zorgen van de IAEA weg te nemen’ voor te stellen. Als dit de zorgen niet wegneemt of beide partijen niet tot een bevredigende overeenstemming kunnen komen binnen veertien dagen na het verzoek van de IAEA, zal Iran samen met een speciale commissie tot een oplossing proberen te komen. Hier moet binnen zeven dagen een overeenkomst uitkomen, waarna Iran nog drie dagen de tijd krijgt om de bepalingen hiervan te implementeren (Katzman & Kerr, 2016, p. 13). De procedure duurt dus in totaal 24 dagen vanaf het verzoek om opheldering tot het moment waarop Iran verplicht wordt inspecties van deze potentieel illegale activiteiten toe te laten.

Het akkoord verbiedt elke activiteit die bij kan dragen aan het ontwerpen en ontwikkelen van een nucleair wapen. Centraal bij de deal is de oprekking van de *breakout time* tot minstens een jaar. Dit is de tijd die Iran nodig heeft om een nucleair wapen te maken als Iran daartoe zou besluiten. Met zo'n besluit zal Iran breken met het akkoord en door de bepalingen met betrekking tot IAEA inspecties zal de IAEA dit snel opmerken. Ook geheime activiteiten zullen snel opgemerkt worden door met name de Amerikaanse inlichtingendiensten (Katzman & Kerr, 2016, pp. 35-36). Voor het akkoord was de schatting dat Iran één tot twee jaar nodig zou hebben om een nucleair wapen te produceren als daartoe besloten zou worden. Deze tijd is dus niet of nauwelijks opgerekt met het akkoord. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat daarvoor voldoende hoogverrijkt uranium gemaakt moet worden. Dit is het moeilijkst van alles en de internationale gemeenschap is er niet zeker van of Iran hiertoe al in staat was. Daarnaast is de tijd voor het maken van een ballistische raket voor de nucleaire bom hier niet bijgerekend. Volgens de VS heeft Iran sinds 2003 niet meer het plan gehad om daadwerkelijk een nucleair wapen te maken, enkel om de technologie ervoor te ontwikkelen (Katzman & Kerr, 2016).

Iran is dus sterk beperkt in zijn mogelijkheden om uranium te verrijken, IAEA inspecteurs hebben meer toegang gekregen en zullen Iran goed controleren, en Iran heeft toegezegd geen nucleair wapen te ontwikkelen en is het met akkoord hierin ook sterk beperkt. Hiermee lijken de doelen van de sancties bereikt te zijn. Dit is echter niet volledig het geval, door de concessies die de Veiligheidsraad heeft moeten doen. Zo zijn de meeste bepalingen maar voor een bepaalde tijd geldig, namelijk tien of vijftien jaar. Als deze periode dreigt de verstrijken, zullen er weer nieuwe onderhandelingen plaats moeten vinden (Moore, 2015, p. 56). Daarnaast mag volgens het akkoord bepaalde uraniumverrijking blijven plaatsvinden en doordat Iran mag blijven investeren in R&D zal het op den duur snellere en betrouwbare centrifuges kunnen maken, waardoor het produceren van hoogverrijkt uranium sneller kan plaatsvinden (Moore, 2015, pp. 55-56).

De eerder besproken procedure van maximaal 24 dagen bij een vermoeden van de IAEA van illegale activiteiten door Iran, kan ook problemen met zich meebrengen. In deze periode zou Iran, als het om kleinschalige activiteiten gaat, deze kunnen verplaatsen naar andere faciliteiten zonder sporen achter te laten. In de nieuwe faciliteit kunnen deze activiteiten voortgezet worden, waarna de IAEA weer een procedure van 24 dagen zou moeten opstarten om deze te controleren. Dit wordt als een belangrijk probleem van het

akkoord gezien (Gordon, 2015). Vertegenwoordigers van de VS zijn volgens Moore (2015, p. 57) te optimistisch dat de Amerikaans inlichtingendiensten zulke activiteiten wel zullen opmerken, waarbij hij als voorbeeld de onjuiste inlichtingen in Irak wat betreft massavernietigingswapens aanhaalt.

In het akkoord is een *snapback* clausule ingebouwd, waarmee de VN de opgeheven sancties weer kan opleggen als Iran zich niet aan de afspraken houdt. Dit lijkt een goed afschrikingsmechanisme te zijn, maar Satloff (2015) geeft de kritiek dat de kans groot is dat Iran in de tussentijd veel contracten zal hebben afgesloten die niet gesanctioneerd zijn, waarmee het land de sancties kan omzeilen en bijvoorbeeld weer producten kan importeren die gebruikt kunnen worden voor nucleaire ontwikkeling. De kans is groot dat Iran dit ook zal doen, want in het akkoord is er een verklaring van Iran opgenomen waarin staat dat Iran een *snapback* ziet als een vrijbrief om zich niet meer aan de afspraken en beperkingen van de deal te houden (Satloff, 2015). Dit kan de internationale gemeenschap afschrikken om bij een schending van het akkoord de sancties weer in te voeren. Dit zal daarom wellicht alleen gebeuren bij een hele grove schending, waarbij Iran zich toch al niet meer aan de afspraken houdt. De conclusie van Moore (2015, p. 58) is dan ook dat de deal vooral ‘ons’, de staten die sancties aan Iran opgelegd hebben, afschrikt, en niet Iran. De doelen van de sancties zijn dus voor het moment bereikt, maar de besproken problemen met de deal laten zien dat het akkoord geen garantie geeft dat Iran in de toekomst geen nucleair wapen kan en zal produceren.

Theoretisch kader

In de literatuur over sancties wordt vaak de conclusie getrokken dat ze in de meeste gevallen niet werken in het tegengaan van nucleaire proliferatie. Shen (2008) trekt bijvoorbeeld de conclusie dat sancties nucleaire proliferatie niet tegen kunnen gaan, waarbij hij voornamelijk naar Iran en Noord-Korea kijkt, twee landen waarbij sancties toen nog niet het gewenste resultaat hadden opgeleverd. Ook HSE (2007, p. 12) scharen deze twee landen samen met India en Pakistan, en een aantal landen waarbij sancties maar een beperkte rol hebben gespeeld, onder de gefaalde sanctie episodes. Sancties waren wel succesvol bij Zuid-Korea, Taiwan, Irak en Libië (HSE, 2007, p. 12). Volgens Early (2012) moedigen sancties staten zelfs aan om nucleaire wapens te ontwikkelen en zorgen sancties

er vaak niet voor dat staten geen nucleaire wapens kunnen verkrijgen. Zowel HSE (2007, p. 72) als Kunis (2015) concluderen dat sancties hun effect verliezen als het verkrijgen van nucleaire wapens het belangrijkste doel wordt en dus belangrijker dan bijvoorbeeld (re)integratie in de wereldmarkt. Vrijwel alle literatuur is echter geschreven voor de deal met Iran. Dit onderzoek zou dan ook aan kunnen tonen onder welke omstandigheden sancties toch een staat ervan kunnen weerhouden door te gaan met een nucleaire programma, of, als het blijkt dat sancties slechts een marginale rol hebben gespeeld in het bereiken van de deal, het bestaande beeld kunnen bevestigen.

Om te kunnen beoordelen of de sancties tegen Iran hebben bijgedragen aan het sluiten van de nucleaire deal, is het nodig om te weten welke factoren in het algemeen hebben bijgedragen tot het succes van sancties. De belangrijkste factor die bepaalt of het doel van sancties wordt bereikt, is de hoogte van de kosten voor de gesanctioneerde staat en de impact die deze kosten hebben op het land. Met sancties wordt een land gestraft voor zijn gedrag door hoge kosten op te leggen. In theorie zal de target (de staat die de sancties opgelegd heeft gekregen) deze kosten afwegen tegen de baten van het voortzetten van het gesanctioneerde beleid. Hoe hoger de netto kosten zijn, hoe groter de kans dat een land zijn beleid aanpast. Het model van Morgan en Schwebach (1997) suggereert dat dit in de praktijk ook zo is. Volgens HSE (2007, p. 106) zijn de kosten bij succesvolle sanctie episodes twee maal zo hoog als bij niet-succesvolle. Blanchard en Ripsman (1999) tonen echter aan dat er een zwakke correlatie is tussen economische deprivatie en het verlies van de wil om de sancties te weerstaan. Voor aanpassing van het beleid zijn de juiste politieke omstandigheden nodig: de politieke kosten voor weerstand moeten hoog zijn, de kosten voor verandering laag. Volgens Drury (1998) hebben kosten als ratio van het BNP, dus niet in absolute zin, een positief effect op het succes van sancties. Het feit dat multilaterale sancties hogere kosten op kunnen leggen dan unilaterale is volgens Bapat en Morgan (2009) een belangrijke reden dat multilaterale sancties effectiever zijn.

De kosten voor de target zullen in de meeste gevallen alleen tot beleidsverandering leiden als de kosten vanaf het begin al hoog zijn en dus direct de economie hard raken. Volgens zowel HSE (2007) als Drury (1998) is het een belangrijke voorwaarde voor succes dat er gelijk maximale druk op de target wordt gelegd en dus niet dat de zwaarte van de sancties langzaam opgebouwd wordt. Volgens Dizaji en Bergeijk (2013) is de kans dat de target voldoet aan de eisen van de zender(s) (de partij die sancties oplegt) het grootst in de eerste

fase, ongeveer de eerste twee jaar, van de sancties en neemt de kans daarna af. Ook daarom is het belangrijk gelijk zware sancties op te leggen, om deze kans te vergroten.

Directe maximale druk is verder belangrijk, omdat bij een incrementele opbouw van de zwaarte van de sancties de target naar alternatieven kan zoeken voor de sectoren die geraakt zijn door de sancties. *Black knights* en *sanction busters* kunnen zulke alternatieven faciliteren. Dit zijn derden (staten of bedrijven) die bijvoorbeeld gesanctioneerde goederen kunnen exporteren naar de target of de target kunnen helpen bij het regelen van financiële activiteiten, als die gesanctioneerd zijn. Early (2011) specificeert black knights als partijen die om politieke, niet slechts economische redenen, een gesanctioneerde staat helpen. Volgens Early ondermijnt de aanwezigheid van alleen black knights de effectiviteit van sancties niet. De aanwezigheid van commercieel gemotiveerde sanction busters samen met black knights mogelijk wel. Early en Spice (2015) zeggen dat sancties van grote internationale organisaties zoals de VN niet voorkomen dat lidstaten als sanction buster op zullen treden. Kleinere organisaties kunnen dat beter voorkomen. Volgens Drury (1998, p. 505) zijn black knights alleen belangrijk als het de gesanctioneerde import kan vervangen. Een targetstaat is minder geraakt door een gebrek aan export en een black knight zal de export ook niet vervangen, omdat dit concurrentie oplevert voor zijn eigen producenten.

Sancties kunnen dus zowel de import als de export van de targetstaat raken. Een derde categorie van economische sancties zijn financiële sancties. Volgens HSE (2007, pp. 168-170) zijn brede sancties, dat wil zeggen alle drie de categorieën samen, het meest effectief. Financiële sancties alleen zijn iets minder effectief dan brede sancties. Bij financiële sancties wordt bijvoorbeeld economische hulp of ontwikkelingshulp verminderd of opgeschort. In opkomst zijn sancties die financiële stromen, zoals bankleningen en buitenlandse investeringen, hinderen. Volgens Dashti-Gibson, Davis en Radcliff (1997, p. 615) zijn financiële sancties effectiever als het doel ervan is om het beleid echt te veranderen in plaats van enkel het straffen van de gesanctioneerde staat.

Een categorie sancties die steeds meer gebruikt wordt, is smart sanctions. Hierbij is het doel om enkel personen en instituties met de sancties te raken die invloed hebben op het gesanctioneerde beleid, zodat het volk er minder onder lijdt. Voorbeelden van smart sanctions zijn wapenembargo's, reisverboden, selectieve sancties tegen banken en het bevriezen van financiële middelen. Zulke sancties zijn misschien wenselijker, omdat ze het volk minder raken dan andere type sancties, maar volgens zowel HSE (2007) als Tostensen

en Bull (2002) kleven er vele problemen aan vast. Handhaving van deze sancties is erg lastig, omdat er veel informatie over de target en bureaucratische capaciteit voor nodig is.

Deze type sancties kunnen door één land of gezamenlijk door meerdere landen opgelegd worden. HSE (2007), Drezner (2003) en Drury (1998) zijn allen van mening dat unilaterale sancties effectiever zijn dan multilaterale sancties. Multilaterale sancties worden vaak minder snel en resoluut opgelegd, terwijl dat vaak wel noodzakelijk is. Ook moet er bij multilaterale sancties eerst overlegd worden tussen de verschillende partijen over de inhoud van de sancties, wat kan resulteren in een compromis waarbij sancties niet met volle kracht opgelegd worden. Bapat en Morgan (2009) zijn echter van mening dat het gezamenlijk opleggen van sancties als internationale gemeenschap een goed signaal van daadkracht uitstraalt, omdat het laat zien dat de zenders het gedrag van de target echt willen veranderen en niet slechts willen straffen. Ook geeft het de zenders meer legitimiteit, zeker als de sancties vanuit de VN opgelegd worden. Ten slotte kunnen er met multilaterale sancties hogere kosten aan de target opgelegd worden, omdat meerdere landen bijvoorbeeld hun handel met de target opschorten. Volgens Mclean en Whang (2010) is de kans dat sancties slagen groter als belangrijke handelspartners van de target onderdeel zijn van een internationale coalitie van zenderstaten.

Bapat en Morgan (2009) beargumenteren verder dat multilaterale sancties via internationale instituties effectiever zijn en de dreiging ervan geloofwaardiger is, omdat staten die onderdeel zijn van de coalitie dan niet kunnen meeliften op de inspanningen van de rest en ze niet meer unilateraal een deal kunnen sluiten met de target om de sancties te omzeilen. Dit maakt de kans dat de target concessies doet bij sancties via instituties groter. Volgens Drury (1998) kan het probleem van de noodzaak dat er bij multilaterale sancties veel overleg nodig is, overkomen worden door dit via een internationale organisatie te doen. Deze kan dienen als een forum voor coördinatie en legitimiteit voor de internationale gemeenschap.

Volgens Kaempfer, Lowenberg en Mertens (2004, p. 30) kunnen sancties twee binnenlandse effecten hebben. Ze kunnen de oppositie mobiliseren, wat kan resulteren in afnemende steun voor het regime, maar ze kunnen ook het effect hebben dat het regime meer steun krijgt door een versterkende tegenstand onder de bevolking tegen buitenlandse interventie. Dit zorgt voor een sterker wordend regime dat eenvoudiger het gesanctioneerde beleid kan voortzetten. Dit tweede effect wordt ook wel *rally 'round the flag* genoemd. Dit

komt volgens Mack en Khan (2000, p. 282) zowel bij autocratische als democratische staten voor en treedt vooral op als het regime de sancties zo kan spinnen in de media dat de zender van sancties de schuld krijgt van alle met de sancties samenhangende problemen. Hierop volgend zeggen Naghavi en Pignatoro (2015) dat een theologisch regime - een autoritair regime met een religieuze ideologie – deze ideologie gebruikt om interne legitimiteit te versterken wanneer het land gesanctioneerd wordt. De effecten van sancties kunnen echter zo zwaar gaan wegen dat het regime zijn ideologie moet matigen. Het rally ‘round the flag effect is mogelijk ook een verklaring voor het feit dat volgens HSE (2007, p. 101) targets na afloop van sancties gemiddeld politiek stabiel zijn dan ervoor.

Hieronder zal blijken dat al deze factoren ook belangrijk zijn geweest bij de sancties tegen Iran. Er zijn nog een aantal factoren die in de literatuur over sancties relevant worden geacht, maar die in het geval van de sancties tegen Iran minder genoemd worden als invloedrijke factoren. Zo zijn sancties tegen democratische staten over het algemeen succesvoller dan tegen autoritaire staten, omdat het volk, bedrijven en belangengroepen in een democratie meer druk uit kunnen oefenen op het bestuur dan in een autocratie (HSE, 2007). Sancties brengen ook kosten voor de zender(s) met zich mee. Bedrijven lopen bijvoorbeeld inkomsten mis wanneer de handel en financiële transacties tussen de twee staten beperkt wordt. Volgens HSE en Lektzian en Sprecher (2007, p. 429) heeft het minimaliseren van de kosten voor eigen bedrijven een negatief effect op het succes van sancties. Morgan en Schwebach (1997, p. 46) daarentegen zeggen dat er alleen een redelijke kans van slagen is als de kosten voor de zender laag zijn en voor de target hoog.

Verder zijn er nog drie factoren die vaak genoemd worden in de algemene literatuur, maar die volgens Drury (1998) niet of slechts marginaal significant zijn. Zo worden sancties tussen bevriende staten als succesvoller beschouwd dan tussen vijandelijke staten (HSE, 2007; Drezner, 1999), zijn politiek instabiele targets gevoeliger voor sancties dan stabiele staten (Dashti-Gibson et al., 1997, p. 615; Drury, 1998, p. 507; HSE, 2007) en wordt de kans op succes van sancties groter geacht als zender en target belangrijke handelspartners van elkaar zijn (HSE, 2007).

Welke bijdrage hebben de sancties geleverd?

De algemene conclusie in de literatuur over sancties is dat sancties tegen autoritaire staten minder goed werken dan tegen democratische staten. Borszik (2016, p. 23) classificeert Iran als een niet-democratisch hybride systeem. Er zijn verkiezingen, maar die zijn niet vrij en andere democratische waarden, zoals vrijheid van meningsuiting, worden er ook niet gewaarborgd. Volgens Macaluso (2014, p. 21) reageren politieke systemen die niet volledig democratisch en niet volledig autocratisch zijn het minst op sancties, en Macaluso omschrijft Iran ook als zodanig. Als Iran volgens de theorie dan waarschijnlijk niet op de sancties zou reageren, rijst de vraag welke factoren ervoor hebben gezorgd dat er toch een akkoord is gekomen na het opleggen van sancties.

Met economische sancties wordt er schade toegebracht aan de economie van de gesanctioneerde staat om deze staat te forceren zijn beleid te veranderen. De schade die de sancties betreffende het nucleaire programma hebben toegebracht aan de Iraanse economie is substantieel. Zo kromp de economie tussen maart 2012 en maart 2014 met 9% en is de economie volgens een schatting van Katzman (2016, p. 56) 15% tot 20% kleiner dan ze zou zijn als de sancties sinds Resolutie 1929 in 2010 niet opgelegd zouden zijn. De Iraanse Rial is tussen 2012 en 2014 met ongeveer 56% in waarde gedaald, terwijl de inflatie op de zwarte markt, waar veel handel plaatsvond onder de sancties, tussen de 50% en 70% was. Door de sancties werd ook 115 miljard dollar aan reserves vastgezet in buitenlandse banken (Katzman, 2016, p. 56). Verder daalden investeringen in de energiesector van gemiddeld 20 miljard dollar per jaar in de periode 2006-2009 naar minder dan 3 miljard dollar tussen 2010 en 2011 (Hufbauer et al., 2012, p. 96). Door deze dalende investeringen zakte onder meer de olieproductie sterk. De gevolgen hiervan voor de olie-export waren in 2011 nog niet te zien (door de tijd tussen productie en export), maar wel in 2013. Waar de export tussen 2006 en 2011 rond de 2,5 miljoen olievaten per dag schommelde, daalde dat halverwege 2013 naar 1,1 miljoen vaten (Katzman, 2016, p. 56). Ten slotte was een van de grootste sectoren in Iran, de autosector, ook een van de hardst geraakte sectoren. De productie van auto's daalde namelijk met ongeveer 60% tussen 2011 en 2013 (Katzman, 2016, p. 56).

Ataev (2013), Giumelli en Ivan (2013) en Macaluso (2014) komen hierdoor tot de conclusie dat de sancties een zware impact hebben gehad op de economie van Iran, maar toch niet zo zwaar dat ze bijna op instorten stond. Zaken doen met Iran bleef namelijk

aantrekkelijk. Waar daar eerst een laag risico en hoog rendement aankleefde, werd dat nu een hoog risico met nog steeds een hoog rendement (Macaluso, 2014, p. 17). Verder heeft Iran de pijn kunnen verzachten door de capaciteiten van binnenlandse olieraffinaderijen te verhogen en daarbij zijn olie-export te diversifiëren, zodat het minder afhankelijk was van enkel ruwe olie-export. Daarnaast heeft Iran zijn inkomstenbronnen voor het BNP kunnen diversifiëren om niet meer sterk afhankelijk te zijn van olie, een sector die zwaar gesanctioneerd werd. Deze maatregelen worden door de Hoogste Leider van Iran Ali Khamenei de *economy of resistance* genoemd (Khajehpour, Marashi & Parsi, 2013, p. 88). Ook wist Iran zijn inkomsten te vergroten door belastingverhogingen en privatiseringen en groeide ten slotte de informele economie sterk. Hierdoor kon vooral het midden- en kleinbedrijf goed zaken blijven doen (Macaluso, 2014, p. 17).

Een andere belangrijke oorzaak van het feit dat de Iraanse economie niet is ingestort door de sancties, is dat Iran om de sancties heen heeft kunnen werken door met andere landen dan de landen die sancties opgelegd hebben, handel te drijven (Giumelli & Ivan, 2013). Dit zijn de black knights en sanction busters. Het land heeft deels om de sancties heen kunnen werken door zijn goede relaties met Rusland en China, en door handel met landen als Turkije, India, Pakistan (Giumelli & Ivan, 2013, p. 20) en de Verenigde Arabische Emiraten (Early, 2011). Dit heeft bijgedragen aan het stabiel houden van de Iraanse economie. Volgens Early kan Iran betrekkelijk eenvoudig nieuwe handelspartners vinden op het moment dat de VS andere staten ervan kan overtuigen mee te werken aan de sancties en hun handel met Iran te staken of te reduceren. Dit is ook gebleken toen Rusland en China besloten aan het sanctieregime mee te werken. Kleinere handelspartners van Iran die eerst niet konden concurreren met grotere partners zoals deze twee landen en de EU, hebben de verminderende handel tussen Iran en de EU aangegrepen om hun aandeel te vergroten. Deze black knights zijn onder andere Oost-Europese olie- en gasbedrijven en transportbedrijven uit India, Singapore en Japan. Ook handelen Turkije, Venezuela en Ecuador (Kozhanov, 2011) meer met Iran sinds de sancties zijn opgelegd. Deze landen en hun bedrijven ondermijnen de effectiviteit van de sancties, omdat Iran kan blijven handelen en zijn economie dus minder schade oploopt door de sancties.

Volgens de theorie kan het effect van sanction busters en black knights beperkt worden door in één keer zware sancties op te leggen in plaats van het langzaam opbouwen van de sancties. In het geval van Iran is de zwaarte van de sancties wel langzaam opgebouwd.

Tussen 2005 en 2010 zijn er veelal unilaterale sancties opgelegd die maar een bepaalde sector raakten. Zo waren sommige sancties gericht op olie-export en andere op de auto-industrie. Er werd geen groot pakket aan sancties opgelegd dat de hele Iraanse economie raakte. Dit veranderde in 2010 met de sancties van VN Resolutie 1929. Hierbij werd er een breed scala aan sancties opgelegd, bestaande uit alle drie de soorten sancties: financiële, import- en exportsancties. Dit is volgens Cimino-Isaacs, Hufbauer en Schott (2015) een van de belangrijkste redenen dat de sancties hebben gewerkt in het druk zetten op Iran, wat uiteindelijk tot het nucleaire akkoord heeft geleid. Volgens de theorie werken de drie soorten sancties samen het best, maar werken financiële sancties alleen bijna net zo goed, wat er op duidt dat financiële sancties een belangrijk component zijn in het sanctieregime voor succes. De financiële sancties verhoogden scherp de kosten voor Iran voor import- en exporttransacties via de reguliere bankkanalen. Hierdoor werd Iran aangewezen op ruilhandel en clandestien goudtransport (Cimino-Isaacs et al., 2015).

Al sinds 2005 zijn er op beperkte schaal gerichte financiële sancties opgelegd, ook wel smart sanctions genoemd. Deze waren gericht op specifieke personen en bedrijven binnen Iran die invloed hadden op het nucleaire programma. De entiteiten die gesanctioneerd werden, waren onder andere leden van de Revolutionaire Garde en bedrijven die technologie en producten importeerden die het regime nodig had voor nucleaire ontwikkeling (Jacobsen, 2008). Deze sancties hebben ervoor gezorgd dat de meeste leden van de Revolutionaire Garde uiteindelijk met tegenzin de onderhandelingen steunden. Sommigen bleven zich er echter tegen verzetten, omdat ze van de sancties profiteerden. Zo konden ze zakelijke contracten met de staat sluiten waar geen andere gegadigden voor waren door de sancties (Nader, 2015).

Hoewel onder meer HSE (2007) van mening zijn dat unilaterale sancties beter werken dan multilaterale, dragen Cimino-Isaacs et al. (2015) de sancties die vanuit de VN opgelegd zijn met Resolutie 1929 in 2010 als belangrijke reden aan voor het bereiken van het akkoord. Zo werkten de leden van de VN Veiligheidsraad samen om Iran financieel te isoleren, werd olie-export naar de Europese Unie geboycot en verminderden China, India, Japan en Zuid-Korea hun olie-import van Iran. De problemen die vaak voorkomen bij multilaterale sancties, dat ze minder snel en resoluut opgelegd worden en dat de sancties een zwak compromis zijn tussen de betrokken partijen, waren in eerste instantie ook aanwezig bij de VN sancties, maar werden opgelost in 2010. Jacobsen (2008) merkt bijvoorbeeld op dat op

het moment van schrijven de unilaterale sancties van de VS het meest effectief waren, want deze brachten Iran de meeste schade toe. De VN sancties hadden enkel een psychologisch, doch belangrijk, effect. Ze weerhielden handelaren er namelijk van handel te drijven met Iran vanwege de onzekerheid die daarmee gepaard ging. De VN sancties brachten de Iraanse economie pas significant schade toe vanaf 2010, toen een breed pakket aan sancties werd geïntroduceerd, gesteund door belangrijke handelspartners van Iran, zoals Rusland en China (Ataev, 2013; Cimino-Isaacs et al., 2015).

Dat deze en andere handelspartners deelnamen aan de sancties is een belangrijke succesfactor geweest. Volgens McClean en Whang (2010) maakt dit de kans van slagen van sancties groter en volgens Jacobsen (2008) is het feit dat zij voor 2010 maar op kleine schaal Iran sanctioneerden een van de redenen dat sancties Iran er tot dan toe niet toe konden bewegen zijn beleid aan te passen. Door de zwakke handelsrelatie tussen de VS en Iran kon de VS de Iraanse economie maar weinig schade toebrengen met sancties. Dit was voor de VS de belangrijkste reden om de handelspartners van Iran over te halen mee te werken aan sancties in VN verband. Dit bleek lastig te zijn voor de VS, omdat deze landen dan de handel met Iran, wat ze veel geld opleverde, voor een groot deel zouden moeten staken (Jacobsen, 2008).

Een van de belangrijkste handelspartners van Iran is de Europese Unie. In 2011 was ze zelfs de belangrijkste handelspartner, met een derde van de totale export komend naar de EU en ongeveer 23% van de olie-export (Giumelli & Ivan, 2013, p. 17). Toen het olie-embargo in 2012 in werking trad, viel de EU echter naar een vierde plaats in de rangorde van handelspartners en daalde de totale olie-export met 27%. Hieruit blijkt dat medewerking van belangrijke handelspartners van de gesanctioneerde staat aan het sanctieregime de target hoge kosten kan opleggen en zo de kans op succes groter kan maken.

Door zowel de economie hard te raken met sancties als specifieke personen binnen het regime te sanctioneren, was de verwachting dat het regime verzwakt zou worden, maar dat was niet het geval. Iran construeerde de sancties richting de eigen bevolking alsof het doel ervan regimeverandering was (Borszik, 2016, p. 33). De legitimiteit van het Iraanse regime is deels gebouwd op een anti-Amerika sentiment. Het regime heeft de sancties gebruikt om het Westen de schuld te geven van de binnenlandse problemen en hiermee de nationale identiteit te versterken, waar het nucleaire programma een belangrijk onderdeel van

uitmaakte. De retoriek van de sancties is hiermee onderdeel geworden van het ideologische verhaal van het regime (Macaluso, 2014, p. 18). Publieke ontevredenheid als gevolg van een zwakke economie keerde zich volgens Borszik (2016, p. 33) noch volledig tegen het westen, noch volledig tegen het regime als geheel.

Volgens Wright en Sadjadpour (2014) is het idee van onrechtvaardigheid en vernedering dat Iran niet het recht kreeg om een nucleair programma te hebben, zo sterk gebakken in de nationale ideologie en besluitvorming, dat het regime bereid is om zulke zware kosten op te leggen voor zijn eigen bevolking. Macaluso (2014, p. 14) ziet dit als een bevestiging hoe sancties tot radicalisering kunnen leiden in plaats van betrokkenheid. Hieruit blijkt dat de reden dat Iran lange tijd niet heeft toegegeven aan de sancties niet alleen economisch van aard is. Het feit dat Iran de economische druk deels heeft kunnen verminderen door om de sancties heen te kunnen werken is hier zeker een reden voor, maar het heeft dus ook een bepaalde politieke waarde, zowel ten opzichte van de eigen bevolking als de internationale gemeenschap. Het regime wil aan beide laten zien dat het niet onder de indruk is van de sancties. Ook Khajehpour et al. (2013, p. 87) zien dat de sancties de bron zijn van de het anti-Amerika sentiment in Iran, wat de eenheid in het land bewaakt door de aanwezigheid van een gezamenlijke vijand. In 2011 waarschuwden Takeyh en Maloney voor het gevaar dat de sancties de antiwesterse retoriek en daarmee het regime kunnen versterken. Hierom zijn zij van mening dat de sancties averechts hebben gewerkt.

Voordat de onderhandelingen startten, ging Iran door met zijn nucleaire programma met drie doelen: de Veiligheidsraad ervan te overtuigen dat sancties nutteloos zijn, de kosten voor het Westen te verhogen om het conflict niet te laten escaleren (wetende dat een militaire confrontatie onwaarschijnlijk is) en erkenning van het recht op uraniumverrijking te bewerkstelligen. Toegeven aan de eisen van het Westen werd als een grotere existentiële dreiging voor het regime gezien dan een militaire confrontatie met de VS (Khajehpour et al., 2013). Het regime dacht niet dat het een oorlog met het Westen kon winnen, maar wel overleven en er zelfs sterker uitkomen, omdat het anti-Amerika sentiment hierdoor alleen maar versterkt wordt.

Gezien deze overwegingen leek het onwaarschijnlijk dat Teheran aan de onderhandelingstafel zou gaan zitten met het doel om ook echt een akkoord te bereiken. Uit verschillende uitspraken van Khamenei concludeert Macaluso (2014, p. 19) dat Iran alleen zou onderhandelen met de VS als die zijn dwangmatige aanpak op zou geven en Iran op

een diplomatieke manier als onderhandelingspartner zou benaderen. De reden dat Iran toch is aangeschoven is niet alleen de druk op het regime door de sancties, maar ook de wil om Iran te onttrekken uit zijn internationale isolatie en om erkenning te krijgen voor zijn recht op ontwikkeling van zijn economisch en politiek potentieel. Iran lijkt te willen re-integreren in de internationale gemeenschap om een assertievere regionale rol te spelen (Macaluso, 2016, p. 18). Daarnaast hebben de sancties de ideologische grond van het regime wel verstrekt, maar is er ook de angst dat het volk zich uiteindelijk tegen het regime zal keren als gevolg van de economische problemen.

De verkiezing van Rouhani is een logische stap gezien deze overwegingen van het Iraanse regime. De sancties hebben uiteindelijk namelijk wel voor strijd binnen de politieke elite gezorgd. De veranderende consensus in de elite dat de nucleaire strategie aangepast zou moeten worden en dat de economie moet herstellen, een mening die gedeeld werd door Khamenei, heeft mede gezorgd voor de ondergang van president Ahmadinejad en de opkomst van de meer gematigde Rouhani. Ahmadinejad werd namelijk verantwoordelijk gehouden voor de economische problemen, die twee oorzaken hebben: economisch wanbeleid van de overheid en de sancties (Borszik, 2016, p. 33). Rouhani is gekozen met een duidelijk mandaat. Hij moest ervoor zorgen dat de sancties opgeheven zouden worden.

Het idee dat de verkiezing van Rouhani ervoor heeft gezorgd dat Iran ging onderhandelen met het Westen en dat dat uiteindelijk heeft geleid tot het akkoord, is door recente berichten in twijfel te trekken. Ben Rhodes, een belangrijke nationale veiligheidsadviseur van Obama, heeft in een recent interview toegegeven dat de belangrijkste onderhandelingen tussen de VS en Iran al in 2012 startten, dus voordat Rouhani president werd. Er was zelfs al een kader voor een akkoord tussen de twee partijen. Volgens Rhodes kwam de verkiezing van Rouhani goed uit voor het verhaal dat de VS wilde vertellen (Farhi, 2016). Deze uitspraken sluiten aan bij de conclusie die Dalton (2013) trekt. Volgens hem is de reden dat de onderhandelingen succesvol waren niet de economische druk door sancties, maar de onderhandelingen zelf, die vooral in het geheim werden gevoerd, en het feit dat de onderhandelaars een wederzijds vertrouwen op hebben kunnen bouwen.

Verder trekt Rhodes in twijfel het idee dat Rouhani gematigder is en er een verandering heeft plaatsgevonden in de Iraanse politieke leiding (Farhi, 2016). Macaluso (2014, p. 22) concludeert dit ook, in de zin dat de sancties niet of nauwelijks verandering in de machtsbalans in de Iraanse politiek teweeg hebben gebracht. Er is wel een nieuwe

president, maar zonder een mandaat van de hoogste leider Khamenei en de Raad der Hoeders was hij nooit verkozen. Daarnaast is de inhoud van de nucleaire strategie van Iran niet veranderd, ondanks dat de sancties ervoor hebben gezorgd dat Iran aan de onderhandelingstafel is gaan zitten. Het land kan immers nog steeds een nucleair wapen maken als het zou willen. De sancties hebben het regime dus niet of nauwelijks veranderd, of verzwakt.

Conclusie

Het overkoepelende doel van de sancties was om de kosten voor Iran om door te gaan met het nucleaire programma ondragelijk hoog te maken, wat uiteindelijk moet leiden tot een verandering van het beleid. De druk die de bevolking op de politiek legt vanwege de ontstane economische problemen moet hiervoor zorgen. Dit is ook hoe sancties in theorie zouden moeten werken, maar dat is in het geval van Iran niet volledig gelukt. Het regime heeft de sanctie zenders de schuld kunnen geven van de economische problemen die deels ontstaan zijn door de sancties, vooral de multilaterale sancties die via de VN sinds 2010 opgelegd zijn, en deels door het eigen economisch beleid. Hierdoor heeft het regime lange tijd niet hoeven toegeven aan de eisen van de zenders door de impact van de sancties. De redenen dat Teheran besloot tot een deal te willen komen, zijn wel grotendeels een gevolg van de sancties. Het regime was bang voor een eventuele volksopstand als gevolg van de economische problemen, het wilde zich onttrekken uit internationale isolatie en het wilde zich politiek en economisch kunnen ontwikkelen. Daarnaast zorgden de smart sanctions ervoor dat de Revolutionaire Garde een einde wilde maken aan de sancties. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de sancties bij hebben gedragen aan het bereiken van de nucleaire deal.

De sancties zijn echter niet de enige reden dat Iran het akkoord heeft getekend. Iran had met deze deal weinig te verliezen, omdat het betrekkelijk weinig op heeft hoeven geven. Iran zal profiteren van de aantrekkende handel nu veel sancties opgeheven zijn, maar heeft in de tussentijd al veel handel door kunnen zetten met sanction busters. Dit werd mede mogelijk gemaakt doordat de sancties niet gelijk met volle kracht opgelegd zijn. Daarnaast heeft het land niet zijn nucleaire programma op hoeven heffen. Enkele faciliteiten van het programma mogen open blijven, een bepaald soort uranium mag geproduceerd blijven

worden en er kan nog steeds binnen ten minste een jaar een nucleair wapen gemaakt worden. Het akkoord heeft de productie van een nucleair wapen dus wel beperkt, maar niet onmogelijk gemaakt. Het heeft de nucleaire strategie van Iran dan ook niet veranderd. Teheran heeft sinds 2003 al niet meer het plan gehad om daadwerkelijk een nucleair wapen te maken, enkel om de mogelijkheden ervoor te hebben. Die mogelijkheden zijn er met het akkoord nog steeds. Als Teheran veel meer had moeten opgeven, was er waarschijnlijk niet zo snel met een akkoord ingestemd. De sancties hebben wel een impact op de Iraanse economie gehad, maar niet in die mate dat ze bijna op instorten stond. Daarnaast hebben de sancties het regime niet verzwakt, ze hebben hem misschien zelfs versterkt. Dit laat zien dat de toenadering van Iran het beste geïnterpreteerd kan worden als een eigen keuze en niet als een capitulatie door de opgelegde sancties. De sancties hebben Iran echter wel tot deze keuze geleid en de doelen van de sancties zijn deels bereikt, dus kunnen de sancties toch als succesvol worden beschouwd.

Literatuurlijst

- Albright, D. & Stricker, A. (2015, september). Iran's Nuclear Program. Geraadpleegd van <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-nuclear-program>
- Ataev, N. (2013). *Economic Sanctions and Nuclear Proliferation: The Case of Iran* (Doctoral dissertation, Central European University).
- Bapat, N.A. & Clifton Morgan, T. (2009). Multilateral versus unilateral sanctions reconsidered: A test using new data. *International Studies Quarterly*, 53(4), 1075-1094.
- BBC News. (2016, 16 januari). Iran nuclear deal: Key details. Geraadpleegd van <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-33521655>
- Blanchard, J.M.F. & Ripsman, N.M. (1999). Asking the right question: When do economic sanctions work best? *Security Studies*, 9(1-2), 219-253.
- Borszik, O. (2016). International sanctions against Iran and Tehran's responses: political effects on the targeted regime. *Contemporary Politics*, 1-20.
- Castle, S. (2010, 26 juli). Europe Imposes New Sanctions on Iran. Geraadpleegd van <http://www.nytimes.com/2010/07/27/world/middleeast/27iran.html>
- Cimino-Isaacs, C., Hufbauer, G.C. & Schott, J.J. (2015, 28 juli). The US-Iran Nuclear Deal and the Effectiveness of Economic Sanctions [Blogpost]. Geraadpleegd van <http://blogs.piie.com/trade/?p=378>
- Council on Foreign Relations. (2010, 09 juni). UN Security Council Resolution 1929, Iran. Geraadpleegd van <http://www.cfr.org/iran/un-security-council-resolution-1929-iran/p22433>
- Dalton, R. (2013, 25 november). Iran and the US learned the lessons of failure. Geraadpleegd van <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/10471509/Iran-and-the-US-learned-the-lessons-of-failure.html>
- Dashti-Gibson, J., Davis, P. & Radcliff, B. (1997). On the determinants of the success of economic sanctions: An empirical analysis. *American Journal of Political Science*, 608-618.

- Dizaji, S.F. & van Bergeijk, P.A. (2013). Potential early phase success and ultimate failure of economic sanctions A VAR approach with an application to Iran. *Journal of Peace Research*, 50(6), 721-736.
- Drezner, D.W. (1999). *The sanctions paradox: Economic statecraft and international relations* (No. 65). Cambridge University Press.
- Drezner, D.W. (2003). The hidden hand of economic coercion. *International Organizations*, 57(1), 643-659
- Drury, A.C. (1998). Revisiting economic sanctions reconsidered. *Journal of Peace Research*, 35(4), 497-509.
- Early, B.R. (2011). Unmasking the Black Knights: Sanctions Busters and Their Effects on the Success of Economic Sanctions. *Foreign Policy Analysis*, 7(4), 381-402.
- Early, B.R. (2012). Alliances and Trade with Sanctioned States A Study of US Economic Sanctions, 1950–2000. *Journal of Conflict Resolution*, 56(3), 547-572.
- Early, B.R. & Spice, R. (2015). Economic Sanctions, International Institutions, and Sanctions Busters: When Does Institutionalized Cooperation Help Sanctioning Efforts? *Foreign Policy Analysis*, 11(3), 339-360.
- Farhi, P. (2016, 06 mei). Obama official says he pushed a ‘narrative’ to media to sell the Iran nuclear deal. Geraadpleegd van https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/obama-official-says-he-pushed-a-narrative-to-media-to-sell-the-iran-nuclear-deal/2016/05/06/5b90d984-13a1-11e6-8967-7ac733c56f12_story.html
- Giumelli, F., & Ivan, P. (2013). The effectiveness of EU sanctions. An Analysis of Iran, Belarus, Syria and Myanmar (Burma). *EPC Issue Paper*, (76).
- Gordon, M. R. (2015, 22 juli). Verification Process in Iran Deal Is Questioned by Some Experts. Geraadpleegd van <http://www.nytimes.com/2015/07/23/world/middleeast/provision-in-iran-accord-is-challenged-by-some-nuclear-experts.html>
- Hufbauer, G.C., Clyde, H.G., Schott, J.J., Elliott, K.A. & Oegg, B. (2007). *Economic Sanctions Reconsidered*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics.

- Hufbauer, G.C., Schott, J.J., Elliot, K.A., Muir, J. & Cosic, M. (2012). *Case Studies in Economic Sanctions and Terrorism: Case 84-1 US v. Iran (1984–2005: Terrorism, Proliferation); Case 2006-1 UN, US [EU] v. Iran (2006– : Proliferation)*. Geraadpleegd van http://www.iie.com/publications/papers/sanctions-iran-84-1_2006-1.pdf
- Jacobson, M. (2008). Sanctions against Iran: A promising struggle. *Washington Quarterly*, 31(3), 69-88.
- Jentleson, B.W. (2007). *Sanctions Against Iran: Key Issues*. Geraadpleegd van <https://tcf.org/assets/downloads/tcf-jentleson.pdf>
- Kaempfer, W.H., Lowenberg, A.D. & Mertens, W. (2004). International economic sanctions against a dictator. *Economics & Politics*, 16(1), 29-51.
- Katzman, K. (2016, maart). Iran sanctions. *Library of Congress Washington DC Congressional Research Service*.
- Katzman, K. & Kerr, P.K. (2015). Iran Nuclear Agreement. *Washington, DC: Congressional Research Service*.
- Khajepour, B., Marashi, R. & Parsi, T. (2013). Never give in and never give up. The Impact of Sanctions on Tehran's Nuclear Calculations. *National Iranian American Council*.
- Khajepour, B., Marashi, R. & Parsi, T. (2013, oktober). The Trouble with Sanctions. Geraadpleegd van <http://www.thecairoreview.com/essays/the-trouble-with-sanctions/>
- Kozhanov, N.A. (2011). US economic sanctions against Iran: Undermined by external factors. *Middle East Policy*, 18(3), 144-160.
- Kunis, S.J. (2015). *Nonproliferation sactions: Taking the "profit out of proliferation"*. Geraadpleegd van <https://stacks.stanford.edu/file/druid:jc556zs3838/Kunis%20CISAC%20thesis.pdf>
- Laub, Z. (2015, 15 juli). International Sanctions on Iran. Geraadpleegd van <http://www.cfr.org/iran/international-sanctions-iran/p20258>

- Lektzian, D.J. & Sprecher, C.M. (2007). Sanctions, signals, and militarized conflict. *American Journal of Political Science*, 51(2), 415-431.
- Macaluso, A. (2014). *The apparent success of Iran sanctions*. Den Haag: The Hague Institute for Global Justice.
- Mack, A. & Khan, A. (2000). The efficacy of UN sanctions. *Security Dialogue*, 31(3), 279-292.
- McLean, E.V. & Whang, T. (2010). Friends or foes? Major trading partners and the success of economic sanctions. *International Studies Quarterly*, 54(2), 427-447.
- Moore, T.C. (2015). Iran: Non-Proliferation Overshadowed. *Survival*, 57(5), 53-58.
- Morgan, T.C. & Schwebach, V.L. (1997). Fools suffer gladly: The use of economic sanctions in international crises. *International Studies Quarterly*, 41(1), 27-50.
- Nader, A. (2015). The Revolutionary Guards. *The Iran Primer, US Institute of Peace*.
- Naghavi, A. & Pignataro, G. (2015). Theocracy and resilience against economic sanctions. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 111, 1-12.
- Satloff, R. (2015, 14 juli). What's Really Wrong with the Iran Nuclear Deal. Geraadpleegd van <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/whats-really-wrong-with-the-iran-nuclear-deal>
- Sinha, S. & Beachy, S.C. (2015, 02 april). Timeline on Iran's Nuclear Program. Geraadpleegd van http://www.nytimes.com/interactive/2014/11/20/world/middleeast/iran-nuclear-timeline.html#time243_10809
- Shen, D. (2008). Can Sanctions Stop Proliferation? *Washington Quarterly*, 31(3), 89-100.
- Starr, J. (2015, november). The U.N. Resolutions. Geraadpleegd van <http://iranprimer.usip.org/resource/un-resolutions>
- Takeyh, R. & Maloney, S. (2011). The self-limiting success of Iran sanctions. *International Affairs*, 87(6), 1297-1312.
- Tostensen, A. & Bull, B. (2002). Are smart sanctions feasible? *World politics*, 54(03), 373-403.

VN Veiligheidsraad. (2006, 31 juli). Security Council Demands Iran Suspend Uranium Enrichment by 31 August, or Face Possible Economic, Diplomatic Sanctions [Persbericht]. Geraadpleegd van <http://www.un.org/press/en/2006/sc8792.doc.htm>

Wright, N. & Sadjadpour, K. (2014, 14 januari). The neuroscience guide to negotiations with Iran. Geraadpleegd van <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/01/the-neuroscience-guide-to-negotiations-with-iran/282963/>